

ИВАНА БЪРЛИЧ-МАЖУРАНИЧ БРАТЧЕТО ЯГЛЕНЧО И СЕСТРИЧКАТА РУТВИЦА

Превод от хърватски: Христиана Василева, 1978

chitanka.info

I

Неприятели нападнали укрепения град на някаква благородна и добра княгиня. Княгинята не могла така бързо да събере своята голяма и вярна войска и да отбрани своя укрепен град, та трябвало да побегне през нощта със сина си, с малкия княз, в прегръдките си.

Бягала тя с него цяла нощ, а като почнало да се разденва, стигнали пред страшната Китеж^[1] планина, която била на края на княжеството.

По това време вече никъде по света нямало нито змейове, нито вили, нито вещици, нито каквито и да било злосторници съгледвачи. Бил ги прогонил светият кръст и човешкият разум. Само в Китеж планина се бил скрил последният Огнен змей, служели му седем вили поборнички^[2]. Затова била страшна Китеж планина. Но под планината се гушела тиха долинка. Тук живеела младата овчарка Милойка в плетена колибка и пазела стадото си.

Та тъкмо в тази долинка пристигнала на разсъмване княгинята с детето и като съгледала пред колибата Милойка, пристъпила към нея и се примолила: „Скрий мене и князчето в колибката си през деня да не ни намерят неприятелите. Като се мръкне отново, ще бягам нататък с князчето“. Милойка ги приела, напоила ги с овче мляко и ги скрила в колибката си.

Като дошла вечерта, благородната и добра княгиня казала: „Аз трябва да тръгна с князчето. Но те моля, вземи този мой златен пояс и това златно кръстче на князчето, на червена връвчица. Ако някъде ни намерят неприятелите, ще ни познаят по пояса и кръстчето. Прибери тук тези две неща и ги пази в колибката си. Когато моите военачалници съберат войска и прогонят неприятеля, тогава аз ще се върна в укрепения град и ще те направя там моя мила другарка.“

— Не мога да бъда твоя другарка, благородна княгиньо, защото не съм ти равна нито по благородство, нито по разум. Но ще запазя твоя пояс и кръстчето, защото в истинска беда и неволя и сърцето на просяка може да бъде другар на царското сърце — рекла Милойка.

Така рекла Милойка и приела от княгинята кръстчето и пояса на съхранение, а княгинята взела малкото князче в прегръдките си и продължила в нощта, която била така тъмна, че не се виждало кое е трева, а кое камък, кое е поле, кое — море.

II

Минали много години от онова време, но княгинята не се върнала нито в земята си, нито в укрепления си град.

Нейната голяма войска и нейните славни военачалници били толкова неверни, та всички се подчинили веднага на неприятеля. И затова неприятелите отнели земята на благородната и добра княгиня и се разположили в нейния укрепен град.

Никой не знаел, нито можел да научи какво се било случило с княгинята и с малкия княз. В онази тъмна нощ могла, както бягала, да падне в морето или в пропаст, или да загине другояче с детето си.

Но овчарката Милойка вярно пазела златния княгинин пояс и златното кръстче на князчето.

Идвали наперени най-богатите момци от село и искали да вземат Милойка за жена, защото златният пояс и златното кръстче на червената връвчица стрували колкото десет села. Но Милойка не рачила да вземе нито един от тях за мъж, като казвала: „Вие идвате заради златния пояс и кръстчето, но те не са мои и трябва да ги пазя по-добре, отколкото моите овце или колибката ми.“

Така казвала Милойка и затова взела за мъж някакъв беден и кротък момък, който нехаел за златния пояс и кръстчето.

Живели те като бедняци, много пъти нямало ни хляб, ни брашно в дома им. Но те и не помисляли да продадат пояса или кръстчето.

След няколко години Милойкиният мъж се разболял и умрял. А малко след това и Милойка хванала тежка болест, та усетила, че също ще умре. Затова извикала при себе си двете си деца, малкото момиченце Рутвица и още по-малкия си син Ягленчо, та им дала всекиму по дар — на Рутвица закопчала златния пояс, а на Ягленчо вързала на врата златното кръстче на червена връвчица. И рекла Милойка:

— Сбогом, мои деца! Ще останете сами на света, а не ви научих на голяма хитрост. Но ще даде бог на вас, слабите, да ви е достатъчно онова, което ви научих. Не се оставяйте един друг и пазете свято това,

което майка ви е предала на съхранение, а аз ще остана винаги между вас. — Така каза майката и умряла.

Рутвица и Ягленчо били толкова малки, че не разбрали какво говори майка им. Седнали един до друг край мъртвата си майка като две истински сирачета и чакали какво ще стане с тях.

След малко дошли хора от селото и казали, че на другия ден трябва да погребат Милойка.

III

Но на другия ден се случило още нещо. Когато хората се върнали от погребението, всички влезли в къщата на приказки, само Рутвица и Ягленчо останали пред къщи, защото все още мислели, че тяхната майка ще дойде отнякъде.

В това време между тях се спуснал от висините голям орел, хвърлил Рутвица на земята, хванал я с ноктите си за златния пояс и я отнесъл в небето под облаците.

Летял орелът и носел Рутвица в гнездото си, тъкмо в Китеж планина.

За Рутвица не било тежко да лети така на златния пояс. Само ѝ било мъчно, че е разделена от единствения си брат и все си мислела: „Защо орелът не понесе и Ягленчо.“

Така долетели те на Китеж планина и тук Рутвица съгледала неща, каквито никога не била виждала нито тя, нито другите обитатели на долината, защото всеки се дърпал от страшната планина, а който някога попаднал в нея, не се връщал вече. И така, Рутвица видяла, че на една скала се били събрали седемте вили Поборнички, които служели на Огнения змей в Китеж планина. Наричали се Поборнички, защото се били заклели, като последни от племето на вилите, да отмъстят на човешкия род.

Поборничките гледат — орелът носи момиченце. А вилите и орлите се били споразумели всеки да донася плячката си на онази скала и там, на скалата, да присъждат какво ще правят с плячката и кому ще се падне. Затова онази скала се наричала Подялба.

И така вилите подвиквали на орела:

— Хей! Брате! Кликуне! Слизай на Подялба.

Но за щастие, каквито са приятелите, такъв и отговорът!

На орела Кликун му допаднала Рутвица и той не спазил уговорката и не рачил да се спусне на Подялба, ами носел Рутвица в гнездото си, за играчка на орлетата.

Но трябвало да прелети през върха на планината, защото гнездото било оттатък планината.

А навръх планината имало езеро, сред езерото — остров, а на острова имало стара черквица. Около езерото имало ливадка, а около ливадката — бразда, отдавна изорана. През тази бразда не смеели да дойдат от планината нито Змеят, нито вилите, нито никакви страхотии. Тук около езерото цъфтели и ухаели цветя, тук се били приютили гургулици и славеи и всякаква друга твар от планината.

Нямало ни мъгла, ни облак над свещеното, заобиколено с бразда езеро, ами постоянно се сменяли слънчицето с месечината.

Когато Кликун долетял с Рутвица над езерото, Рутвица съгледала черквицата. А като видяла черквицата, се сетила за майка си, а като се сетила за майка си, хванала се за сърчицето, а като се хванала за сърчицето, разкопчал се майчиният ѝ дар, златният пояс на Рутвица.

Разкопчал се поясът, изпаднала Рутвица от орловите нокти тъкмо в езерцето, а след нея паднал и нейният пояс. Хванала Рутвица пояса и минала по папура и камъша, по водораслите и тръстиката на острова. И там седнала на камък пред черквицата. А Кликун като бесен вихър отлетял нататък, защото не смеел да стъпи на свещеното езеро.

Сега Рутвица била спасена, защото през браздата никакво зло не можело да дойде при нея. Но каква полза, като била сама, сиротинката малка, навръх страшната Китеж планина и никой не можел да дойде при нея, нито тя можела да отиде някъде.

IV

В това време хората, които били погребали Милойка, съгледали, че орел отнесъл Рутвица. Отпърво всички се завайкали, но после един от тях рекъл:

— По-добре, хора божии, че орелът отнесе Рутвица. Трудно би се погрижил някой в село за две деца. А като е самичък Ягленчо, лесно ще се грижи някой в селото за него.

— Да, да, така е по-добре — подхванали веднага всички останали. — Лесно ще се погрижим за Ягленчо, като е самичък.

Постояли още малко пред колибката, погледали натам, където изчезнал във висините орелът с Рутвица, а после влезли отново в къщата да пият и разговарят, като думали все едно и също.

— Всеки от нас на драго сърце ще вземе Ягленчо.

Говорели така, ама никой от тях тонинко не погледнал Ягленчо, да му подаде чаша вода, въпреки че било голяма горещина. А Ягленчо бил жаден и влязъл в собата да помоли за вода. Но бил толкова мъничък, че никой от онези хора не разбрал говора му. Ягленчо искал някой да му достигне неговата дървена чашка, но никой от онези хора не знаел, че над гредата е Ягленчовата дървена чашка.

Видял това Ягленчо, огледал се за миг по собата, и усетило детето — всичко това не е нищо, останах си сам на света. — Затова се навел над стомната, която стояла на земята, насърбал се колкото могъл с водица и тръгнал да търси сестра си Рутвица.

Като излязъл от къщи, тръгнал по пътя след слънцето, накъдето бил видял, че орелът отнесъл Рутвица.

V

Слънцето отивало до Китеж планина и така Ягленчо, като гледал все него, скоро дошъл до планината. Нямало никой с Ягленчо да му каже: „Не отивай, дете, в планината! Планината е пълна със страхотии“, и затова той, глупавото дете, вървял и почнал да се катери по планината.

Но на Ягленчо не му било никак страшно. Неговата майка го била изгледала като цветче в саксия, така че досега не му се била случвала и най-малка беда — нито стърнище го било уболо, нито зла дума го била уплашила.

Затова в Ягленчовото сърце не могъл да дойде страхът, каквото и да видели очите му или да чуели ушите му.

И така Ягленчо се изкатерил благополучно в планината и стигнал до първите скали и клисури.

А там под Подялба се били събрали вилите Поборнички и все още обсъждали как ги бил измамил Кликун. В това време те забелязали, че към тях иде някакво дете, катери се по планината! Радвали се Поборничките — няма да имат много работа с такова малко дете!

Когато Ягленчо се приближил, те се появили пред него. Направили бързо кръг наоколо му. Зачудил се Ягленчо, дето толкова госпожи се разхождали пред него, че пък и всяка имала по две големи крила. Една от Поборничките пристъпила към детето да го хване за ръка.

Но Ягленчо носел кръстчето на врата си. Когато тя видяла кръстчето, запищяла и отскочила от Ягленчо, защото вила не можела да го пипне поради кръстчето.

Но Поборничките не рачили така лесно да пуснат детето. Събрали се наоколо му в широк кръг и умували тихичко какво да правят с него.

Сърцето на Ягленчо било спокойно, а Поборничките умували и такива черни мисли бълнували, че от тях черни горски оси им

бръмчали около главите, а Ягленчо колкото и да ги гледал, нищо лошо не могъл да си помисли, камо ли да се уплаши! Даже му харесали крилата на една от Поборничките, дето се размахвали така, и той отишъл при нея да ги разгледа отблизо.

— А така — помислила си тя. — Не смея да го пипам, но ще го подмамя във вълча яма.

А там имало яма, покрита с клони, за да не се забелязва; в нея стърчали колове и бодли. Който стъпел на тези клони, тозчас пропадал в дупката и се убивал от бодлите.

И така Поборничката мамила Ягленчо към вълчата яма, непрекъснато се отмествала от него, а той все вървял подир нея да види отблизо крилата ѝ. Така стигнали до ямата. Тя прелитнала над ямата, а малкият Ягленчо се излъгал, стъпил на клоните и пропаднал в ямата.

Викнали от радост Поборничките, долетели да видят как е загинало детето върху бодлите.

Откъде могли да знаят вилите, че детето е мъничко!

Ягленчо бил лек като пиленце. С него пропаднали и малко клони и листа, шиповете се покрили с листа, а Ягленчо, малък и лек, останал да лежи върху листата като на креват.

Като се намерил легнал така на меко, той си помислил: „Май че трябва да се спи.“ Сложил ръчички под главата си и заспал сладко, без да мисли за това, че е хванат в дълбока яма, от която не може да излезе.

Около него стърчали още много непокрити шипове, над ямата се били навели злобните вили. А Ягленчо си спял тихо и спокойно, като че спи на босилек. Не помръдвал — майка му го била научила така, думайки: „Като легнеш, синко, затвори очички и не се мърдай да не изплашиш ангела-пазител.“

Стоят те около ямата, гледат: детето си спи, като че е млад царевич на златна постилка! „Няма да ни е леко с това дете“, рекли вилите. Затова отлетели на Подялба и направили съвет как да го погубят, като не смеят да го пипат заради кръстчето.

Съветвали се, съветвали, тогава една от Поборничките се сетила и викнала: „Ще направим буря, ще пуснем страшен дъжд, ще дойде порой от планината и ще удави детето в ямата.“

— Хей! Хей! — завикали всички вили, махали с крила от радост и се понесли тозчас в мрака над планината, да свиват облаци и да

правят буря.

VI

Седялата малката Рутвица наврѣх планината на своето островче, на своето езеро. Около нея хубави пеперуди, току ѝ кацат на рамената, а сива гургулица ѝ довела в скута своите гургулички, та ги хранела там със зрънца. И клонка от малина се спуснала над Рутвица, та тя се назобала с червени малини, така че нищо не ѝ липсвало.

Но била сама малката сиротинка, тъжно ѝ било на сърцето, зер си мислела, че завинаги е разделена от единственото си братче Ягленчо, и мислела още дали го е някой с водица напоил, дали го е някой сложил да спи?

Като си мислела така жално, погледнала Рутвица горе към небето. Погледнала и забелязала как горе около планината се вие черна мъгла като нощ. Над Рутвица и над обиколеното с бразда езеро греело слънце, но наоколо непрестанно се свивала и раздипляла мъгла, кълбели се и се въртели черни облаци, вдигали се и се спущали като черен тежък дим. А от този дим от време на време пръскали огнени искри.

А то Поборничките събирали над планината черни облаци, като махали с големи крила, а очите им сипели огнени искри през облаците. После отведнѣж от облака загърмявало силно и из планината завалявал тежък дѣжд, а Поборничките викали и виели през дѣжда и грѣмотевиците.

Като видяла това, Рутвица си помислила: „Над мен има слънчице и нищо не може да ми се случи, но може би някому в планината трябва да се помогне в тази буря.“

И макар и да мислела, че в планината няма добри души, но тъй като в порутената черквица била останала камбаната, Рутвица хванала въжетото и почнала да бие в бурята. Биела за всеки, който е в беда.

Когато от острова забила така ненадейно камбаната, която била мълчала вече стотина години, Поборничките в облаците се уплашили, объркали си работата, зарязали бурята, побягнали на всички страни от

страх, скрили се коя под скалата, коя под клисурата, коя в хралупите, коя в папратта.

В същия миг планината се очисти и слънце засияло по нея, където вече стотина години не било имало слънце.

Грейнало слънце, дъждът ненадейно спрял. Но гибелта на малкия Ягленчо вече била сигурна!

Защото от първия дъжд се бил събрал порой по планината и голяма вода се спущала точно към ямата, където спял той.

Ягленчо не бил чул нито бурята, нито гръмотевиците, нито сега чувал пороя, който шумял силно и бликал със страшна бързина към него да го удави.

Водата нахлула в ямата, нахлула и тозчас покрила детето.

Покрила го, удавила го в същия миг — вече не се виждала нито яма, нито шипове, нито Ягленчо, а само вода, която блика надолу из планината.

Но както била нахлула водата в ямата, така се завъртяла долу в нея, размесила се, преметнала се, после ненадейно издигнала и клони, и листа, а на клоните малкия Ягленчо. Повдигнала го, издигнала го от ямата и го понесла върху клоните из планината.

Пороят бил така силен, че търкалял и влачел големи камъни и стари дъбове и нищо не могло да ги спре, защото били тежки и силни, а пороят бил як.

Но малкият Ягленчо летял на своите клони леко по пороя — така лекичък като бяла розичка и всеки храст можел да го спре.

И наистина, намерил се храст на пътя и клоните с Ягленчо се закачили за храста. Ягленчо се събудил бързо, хванал се с ръчица за храста и се качил на него, та седнал на върха му като птиче.

Над него греело мило и ясно слънчице. Под него бликала страшна вода, а той седял на храста в бяла ризка и въртял очи от почуда, защото не знаел, малкият глупчо, какво било това, кой ли го събудил така бързо.

Докато си търкал очите, водата пролетяла през планината — пороят изчезнал. Гледал Ягленчо подир пороя как изчезва под скалата, гледал как се изцежда и пълзи кал около храста, пък после слязъл от храста и си помислил:

— Сигурно трябва да продължа да вървя, щом ме е събудиха.

И продължил пътя си нагоре в планината. А така сладко се бил наспал, че бил много радостен и му се струвало, ей сега ще намери Рутвица.

VII

Щом спряла да бие камбаната, силата на Поборничките се върнала. Охрабрили се, измъкнали се всяка от своето скривалище. Като излезли, гледат — слънце в планината! А злите вили от нищо не се бояли така, както от слънцето. И понеже не могли толкова бързо да замъглят цялата планина, всяка от тях замътила бързо малко мъгла около себе си и полетели към ямата да видят как се е удавил Ягленчо.

Като отишли там и погледнали в нея, какво да видят, ямата била празна, Ягленчо го нямало!

Ахнали Поборничките от голям яд и се огледали по планината да не би да го е затрила някъде водата в камъните. Но като се загледали, що да видят — Ягленчо си върви весело по пътя, слънчицето му суши ризката на гърба, а той си пее тихичко, колкото знае да пее едно дете.

— Както върви, това дете ще ни избяга — завайкала се една Поборничка. — Детето е по-силно от нас. Я да повикаме Огнения змей да ни помогне.

— Не се посрамвайте, сестри мои — рекла втора. — Ще можем и сами да надвием такова слабо детенце.

Така говорела тя, но не знаела, че Ягленчо в своето спокойствие е по-силен от цялата злоба и цялата мъдрост на Китеж планина.

— Ще пратим мечката да утрепе детето. Нямата мечка не се бои от кръста — казала едната Поборничка и веднага полетяла към мечата пещера.

Мечката лежала и си играела с малкото мече.

— Хайде, Медунке, на пътеката. По нея върви дете. Причакай го, убий го, Медунке кумице — казала вилата.

— Не мога да си оставя мечето — отговорила Медунка.

— Аз ще ти го бавя — рекла вилата и веднага взела да си играе с мечето.

И така, отишла Медунка на пътеката и ето ти го Ягленчо иде.

Вдигнала се веднага мечката на задните си крака, протегнала лапи напред, върви така към Ягленчо да го убие.

Страшно било да погледнеш мечката, но Ягленчо нищо страшно и лошо не виждал в нея и не могъл нищо лошо да си помисли.

— Ето че иде някой и ми протяга ръце. И аз трябва да му протегна ръце.

Ягленчо вдигнал веднага двете си ръчички, протегнал ги към мечката и върви право към нея, като че майка му го вика в прегръдката си.

Още малко и ще го сграбчи страшната мечка. Била дошла вече до него и веднага щяла да го сграбчи и убие, ако се обърнел да бяга. Но тя видяла, че има време да съобрази откъде най-добре ще го хване. Изпънала се нагоре, оглежда Ягленчо отдясно и отляво — сега ще се спусне върху него.

В това време обаче ревнало малкото мече в пещерата. Черна оса от тези, които вилите водели край себе си, го ухапала. Заревало силно мечето, зер колкото и да е диво медункиното племе, не понася без викове чуждите бели. Ревяло с цяло гърло мечето, а Медунка като чула, че малкото ѝ реве, забравила и Ягленчо, и цялата планина! Спуснала се тя на четирите си крака и препускала в тръс към пещерата.

Хванала ядосаната Медунка в лапата си косата на вилата. Понапердашили се, потъркаляли се, пооскубали се и оставили на мира Ягленчо.

Тръгнал Ягленчо след мечката и погледал за миг как се търкалят и зъбят — погледал той, после само се засмял с все сила, глупавичкото дете, и продължил нататък из планината. Без да знае, че главата му е в торбата!

VIII

Събрали се отново Поборничките на Подялба да направят съвет що да сторят с Ягленчо.

Вече и те се били уморили да летят до Подялба и обратно и да умуват за Ягленчо. Затова били твърде ядосани.

— Хей, ще отровим детето. Няма мъдрост или магия, които биха го спасили от това — заключили те. И веднага една от тях взела дървена талерка и полетяла към някаква поляна в планината да набере отровни яголки.

А Ягленчо и не помислял, че някой умува какво да го прави, или че някой си блъска главата за него, ами си вървял весело през планината и си гукал тихо като млад гълъб.

И така дошъл до отровната поляна. Сред поляната имало пътека. От едната страна на пътеката било покрито с червени яголки, а от другата — с къпини. И едните, и другите били отровни и всеки, който хапнел от тях, загивал.

Но откъде можел да знае Ягленчо, че на света има отрова, когато го било отхранило майчино мляко!

Ягленчо огладнял, а червените яголки в полето му харесали. Но той видял, че надалеч пред него някой бере от червената страна яголки и не вдигал глава, понеже бързал. Това била вилата, беряла яголки да отрови Ягленчо.

— Това е нейната страна — помислил Ягленчо и отишъл при къпините, защото го били научили да не посяга на чуждото. И той седнал между къпините и почнал да зоба, а вилата се била отместила надалече в ягодите и не знаела, че Ягленчо е дошъл вече и зоба от черната страна.

Като се назобал, той станал да си продължи пътя. Но, ай! Почнало да му тъмнее пред очите, много го заболяла главата, а земята сякаш се люлеела под краката му.

Това било от черната отрова.

Ай, Ягленчо малък, ти не знаеш нито хитрости, нито магии, как ли ще се спасиш от тази беда?

Но Ягленчо въпреки това си продължил пътя, защото си мислел — няма нищо от това, че му тъмнее пред очичките и му се люлее земята.

Така той стигнал до Поборничката, дето беряла ягоди. Тя съгледала детето и тозчас изтичала на пътеката пред него с чинийка червени ягоди. Сложила пред него пахарката и му махала да яде.

Не знаела Поборничката, че Ягленчо вече се бил назовал с къпини, да знаела, нямало да го кани с ягоди, ами щяла да го остави да умре от черната отрова.

На Ягленчо вече не му било до ягоди, защото много го боляла главата. Но майка му го била научила: „Яж, синко, като те каня, не наскърбявай майка си.“

Това не било нито хитрост, нито магия, дето майка му някога го била учила. Но в добър час Ягленчо постъпил според думите ѝ.

Взел той чинийката и иззобал червените ягоди. Като ги изял, очичките му се прочистили, нито го боляла вече главата, нито сърчицето, нито му се люлеела земята.

Червената отрова убила черната отрова в Ягленчо. А той плеснал радостно с ръчици и си продължил пътя здрав като рибка, радостен като птиче.

Вече се виждал върхът на планината и Ягленчо си мислел:

— По-нататък от върха няма свят. Там трябва да намеря Рутвица.

IX

Не повярвала вилата на очите си, като гледала след Ягленчо, а той си вървял и му нямало нищо от толкова много отрова.

Гледала тя, гледала, пък после заплакала гневно. Не знаела по какво чудо се е спасил Ягленчо. Виждала само, че детето ще ѝ побегне на езерото, защото било вече до върха.

Нямало кога да лети на Подялба и да се съветва с другарките си. Когато има истинска беда, не помагат съвети. Ами полетяла право към своя брат, гласовитата птица Букач.

Букач гнездял в планината на мочурището — и то точно до браздата, с която било заобиколено свещеното езеро. Дори той, птица буйна, не смеел да мине през браздата на езерото, но тук, на междата, го били настанили проклетниците, за да пречи с шумотевицата си на тишината на езерото.

— Букаче, братко мили! — рекла Поборничката на Букач. — По пътя върви дете. Спри го с шумотевицата си тук на браздата да не ми побегне през нея на езерото. Аз отивам за Огнения змей.

Така рекла тя и полетяла като стрела през планината за Огнения змей, който спял в клисурата.

А Букач само чакал да му кажат да вика, защото бил много горд със силата на гласа си.

Вече настъпвал мрак и било вечер. Ягленчо приближавал все повече към браздата, а през нея се виждало езерото и на него — бялата черквица.

— Ето ме накрай света, само да премина онази бразда — мислел си Ягленчо.

Но отведнъж по планината се чул такъв страшен вик, че клоните се люлеели и листата по дърветата се обръщали, а скалите и клисурите ехтели до най-дълбоките бездни. Букач ревял.

Ревял страшно, можел да се уплаши и сам Скендер бег силни, защото Скендер бег помнел рева на турските топове.

Но някакъв си Ягленчо, комуто никой досега даже не бил викнал от яд или от злоба, не могъл да се уплаши.

Чува Ягленчо, че нещо бучи, та гората се люлее, а той отива все по-близо да види какво е това голямо нещо. Като отива, що да види — това било птица, не по-голяма от кокошка!

Мушне птицата клюна си в мочура, после повдигне глава и надува врат като мех, та реве, мили боже, така, че ръкавите на Ягленчо треперят. Харесало му това чудо, та седнал да погледа отблизо как реве Букач.

Седнал Ягленчо точно под браздата пред Букач и поглежда под врата му (защото било тъмно) да види по-добре как си напъва врата.

Ако бил по-хитър Ягленчо, нямало да остане точно под браздата в планината, дето всички зли духове можели да му напакостят, ами щял да прекрачи крачка през браздата да се спаси там, където злите духове не смеят да минат.

Но бил глупавичък малкият Ягленчо и можел да загине още тук, където спасението му било пред очите.

И така, Ягленчо се забавил покрай Букач.

Забавил се, излъгал се.

Докато той се маел така, Поборничката събудила Огнения змей, дето спял в клисурата.

Събудила го и го води по пътя в планината. Иде страшен Змеят огненосец, сипе огън от двете си ноздри, мята пътем ели и борове — тесен му е пътят в планината.

Защо не тичаш, малки Ягленчо! Само скокни през онази бразда, и си спасен за радост и здраве!

Но Ягленчо хич не мислел да побегне, а си стоял кротко под браздата и като съгледал как през нощния мрак се вдига пламъкът на Змея, той си помислил: „Какво ли свети така хубаво в планината?“

Издига се един огън, ще подпали Ягленчо, а той, глупавичкото дете, още гледа мило и се чуди: „Какво свети толкова красиво?“

Съгледала вилата Ягленчо и говори на Змей огненосец:

— Ей детето, Змейо огненосец! Пригответи си най-лютия огън.

Задъхал се тежкия Змей, докато изкачвал пътя в планината.

— Чакай, сестро, дъх да си поема — отговаря Змеят огненосец.

Вдъхнал Змеят до два, до три пъти.

Ала тука Змеят се измамил!

Както си е тежко-тежко вдъхнал, така духнал вятър в планината. Духнал вятър, прехвърлил Ягленчо през браздата, чак при езерото!

Писнала Поборничката, паднала на земята, завила се в черните си крила и плаче като люта година.

Дими бесният Змей, сипе огън като десет пещи опалени. Но и огънят не можел да мине през браздата, защото щом дойдел до браздата, се издигал в небето под облаците и се удрял сякаш в мраморни скали.

Хвърчат, сипят се искри и пламъци, връщат се над Китеж планина — половината планина Змеят запалил, но изпуснал малкия Ягленчо!

Когато вятърът прехвърлил Ягленчо, той се засмял, че е полетял така бързо. Засмял се веднъж, засмял се два пъти.

Х

А на езерото седяла Рутвица.

Било вечер, но Рутвица не могла да заспи от шума и данданията по планината, дето мътели тишината на езерото. Чула Рутвица как ругае и пищи вилата и как ръмжи Медунка. Чула как дими Змеят из клисурата и гледала как сипе огън из планината.

И сега гледала горещия пламък, който лижел небето под облаците.

Но тогава чула нещо, мили боже, що ли чула тя? Някой се засмял като сребърно звънче. Забило сърцето на Рутвица.

Пак се засмяло онова гласче.

Не могла да се сдържи Рутвица, викнала от острова:

— Кой се смее в планината? — мило попитала тя, но цялата тръпнела — кой ли ще ѝ отговори?

— Кой ме вика от острова? — отговорил малкият Ягленчо.

Познала Рутвица Ягленчовото бърбене.

— Ягленчо! Братче мое единствено! — викнала тя и се изправила бледа на месечината.

— Рутвице! Сестрице! — викнал Ягленчо и полетял лек като нощна птица през папура, през водните лилии, през водораслите към островчето. Прегърнали се, целунали се, седнали на месечина пред черквицата. Поговорили си малко, но не могли всичко да си кажат. Ами сложили ръчица в ръчица и заспали.

XI

Така почнали да живеят те ден след ден на езерото. Щастлив бил Ягленчо, по-голямо щастие не му трябвало.

На езерото имало бистра вода и сладки малини. По ливадите денем имало цветя и пеперуди, а нощем падащи звезди и роса. В храстите имало славеи и гърлици.

Вечер Рутвица постилала на Ягленчо постеля от листа, а сутрин го къпела в езерото и му връзвала цървулките. Ягленчо си мислел, че не му трябва повече свят от този, обиколен с браздата.

Блазе му на Ягленчо, че е малък!

И на Рутвица ѝ било добре, но тя си имала грижи — как ще отгледа Ягленчо, как ще го изхрани. Защото така е отредено, помалкият да яде това, за което по-старият се е погрижил.

Така е по цял свят, така трябвало да бъде и на езерото.

Грижи мъчели Рутвица: „Утре е Петровден, ще се свършат ли малините, като мине Петровден? Ще изстине ли водицата и слънчицето, като дойде есента? Как ли ще презимуваме самички? Дали ще ни пропадне колибката в долината?“

Така се тревожела Рутвица, а където има тревоги, там най-лесно идва бедата.

Един ден тя си помислила: „Колко ще е хубаво да можем да си отидем отново в нашата колибка!“ В това време някой викнал из планината. Рутвица се огледала и видяла от другата страна на браздата да стои в гората най-младата вила.

По-хубава била в лицето от другите Поборнички и обичала да се гизди. Съгледала златния пояс на Рутвица и ѝ се поревнал повече от всичко на света.

— Девойче сестрице, подхвърли ми пояса — вика вилата през браздата.

— Не мога, вило, поясът ми е от майка ми — отговаря Рутвица.

— Девойче сестрице, поясът не ти е от майка ти, ами е от княгинята, а княгинята отдавна е умряла. Подхвърли ми пояса —

говорела вилата, която помнела княгинята.

— Не мога, вило, на мен поясът ми е от майка ми — пак рекла Рутвица.

— Девойче сестрице, ще изнеса и тебе, и брат ти в долината и нищо няма да ви се случи, подхвърли ми пояса — пак викала вилата.

Това било голяма съблазън за Рутвица, която толкова много искала да излезе от планината! Но все пак отговаря и пази майчиния спомен от алчността на вилата.

— Не мога, вило, поясът ми е от майка ми.

Тръгнала си вилата тъжна; на другия ден отново се върнала и отново зовяла:

— Подхвърли ми пояса, ще ви изнеса от планината.

— Не мога, вило, поясът ми е от майка ми — отговорила отново Рутвица, а на сърцето ѝ било претежко.

Седем дни идвала така вилата, седем дни съблазнявала Рутвица. Съблазънта е по-лоша от най-тежката грижа и малката Рутвица пребледняла, толкова голямо било желанието ѝ да слезе в долината. Но въпреки това не дала пояса.

Седем дена я приканвала вилата, седем дена Рутвица отговаряла:

— Не мога, вило, поясът ми е от майка ми.

Когато и на седмия ден отговорила така, вилата видяла, че няма да успее.

Махнала се от планината, седнала долу на последния камък, разплела си косите и заплакала от голямо желание да има златния пояс на княгинята.

XII

А в това време благородната и добра княгиня не била умряла, ами вече много години живеела в някаква далечна земя със сина си, князчето.

Княгинята никому не обаждала от какво високо коляно е, а синът ѝ бил твърде малък, когато побягнали, та не си спомнял нищо.

И така в онази земя никой, дори самият княз, не знаел, че са от княжески род. Пък и по какво би могло да се разбере, че е княгиня, като нямала нито корона, нито златен пояс, а това, че била добра, тиха и благородна, не значело, че трябва непременно да е княгиня.

Княгинята живеела при някакъв добър стопанин и тъчала и предяла за домочадието му.

Така прехранвала себе си и сина си.

Князът бил израсъл голям и хубав момък, с изключителна сила и издръжливост, а княгинята го учила само на добро. Но едно било лошо — той бил твърде избухлив и суров по нрав. Хората го наричали „просяка Рельо^[3]“, защото бил такъв як и суров и същевременно толкова беден.

Един ден Рельо окосил ливадата на стопанина и легнал по пладне на сянка под едно дърво да почива. Но нататък яздел някакъв господинчо и викнал на Рельо:

— Хей, момче! Стани и изтичай назад по пътя да ми намериш сребърната шпора. Паднала ми е някъде по пътя.

Като чул това Рельо, кипнала в него за зло княжеската кръв, избухливата му кръв, дето онзи му нарушава почивката, та го праща да му търси шпората.

— Ща — викнал просякът Рельо, — а ти лежи тук и почивай вместо мене! — Казал това и рипнал към господинчото, хванал го за коня и го блъснал с него в дървото така, че онзи останал да лежи мъртъв.

А просякът Рельо полетял гневен при майка си, та ѝ викнал:

— Майко нещастна, дето си ме просяк родила, да ме пращат да им търся из прахоляка шпората!

Рельо се бил целият преобразил от гняв, говорейки така.

Гледала майката сина си, много се нажалила. Виждала, че синът и ще си загуби спокойствието, тъй като трябва да му каже това, което криела досега.

— Не си просяк, сине мой — проговорила княгинята, — ами си злочест принц! — Разказала на Рельо всичко, което се случило с нея и с него.

Слушал Рельо, очите му пламнали от някакъв огън, а пестниците му се свивали от яд, та запитал:

— Майко, нима нищо не е останало от нашето княжество?

— Нищо не остана, сине, освен едно кръстче на червена връв и един златен пояс — отговорила майка му.

Като чул това, Рельо викнал:

— Отивам, майко, ще донеса пояса и кръстчето, където и да са! Трижди ще ми заякне княжеската кръв, като ги гледам!

А после запитал:

— Къде си оставила, майко, пояса и кръстчето? Дали си ги оставила на първия военачалник да ги пази той и твоята голяма войска?

— Не съм, сине, и добре, че не съм, защото и първият военачалник, и голямата моя войска се подчиниха на неприятеля, ядат и пият с него и разсипват моето княжество — отвърнала княгинята.

— Да не си ги оставила на дъното на твоята крепост, в седмото подземие, под седем ключа?

— Не съм, сине, и по-добре, че не съм, защото неприятелят влезе в моята крепост, отвори я и разби вътрешността ѝ, претърси ми деветте подземия и нахрани конете си с бисерите от моята хазна — отвърнала княгинята.

— А къде си оставила златния пояс и кръстчето на червена връв? — попитал Рельо и очите му мятали искри.

— Оставих ги при една млада овчарка, в плетена колиба, където няма ни ключ, ни сандък. Иди, сине, може да ги намериш там.

Не му се вярвало на Рельо, че поясът и кръстчето са в плетената колибка, след като дори в деветото подземие на крепостта не могли да се запазят бисерите на знатната княгиня.

Но все повече кипвала на зло гордата и неудържима княжеска кръв на Рельо и той казал на майка си със силен глас:

— Хайде, майко, остани си със сбогом! Ще намеря кръстчето и пояса, където ще да са, и нека не се шегува онзи, който няма да иска да ми ги даде! Ще ти донеса и пояса, и кръстчето, кълна се в княжеската си кръв!

Така рекъл княз Рельо, грабнал острието от косата, изковал го на тежък меч и се втурнал по света да търси своята родина. Под краката му земята кънтяла, такава била крачката му, косата му се веела на вятъра, понеже се устремявала напред, а смъртоносната му сабя блестяла на слънцето, като че била излята от огън.

XIII

Вървял така Рельо, що е умора не знаел. Денем ходи, нощем не почива, отдръпва се от пътя му мало и голямо.

Далече бил от Китеж планина, но Рельо лесно научавал пътя, защото Китеж планина била известна и през седем царства със своите страхотии.

На Ивановден се простил с майка си, на Петровден стигнал под планината.

Като стигнал под планината, заразпитвал за плетената колибка, за овчарката Милойка и за златния пояс и кръстчето.

— Ето я колибата в долината. Милойка я погребяхме на млада неделя^[4], а поясът и кръстчето са у децата. Децата ги подмамиха вилите в Китеж планина — отвърнали хората.

Страшен гняв обхванал Рельо, като чул, че кръстчето и поясът му са отнесени в Китеж планина. Не знаел дали да полети по-напред в планината, или по-напред да разбере за крепостта, за която го мъчело най-голямо желание.

— А къде е крепостта на благородната княгиня? — викнал тогава Рельо.

— Ето, я, до нея има един ден път — отвърнали хората.

— А какво става в крепостта? — попитал Рельо и сабята му играела непрекъснато в ръцете. — Кажете всичко, което знаете!

— Никой от нас не е бил в крепостта, защото господарите й са коравосърдечни. Поставили са около нея люти чакали и неми стражи. Нито можем да се промъкнем край чакалите, нито знаем как да се помолим на стражите — отвърнали хората. — А в крепостта нагиздени господа пият руйно вино в двореца, бият сребърни тамбури и се целят със златни ябълки на килими, със свила везани. А на трема двеста работници изрязват сърца от седеф, изработват господарски мишени. Когато господарите голям пир уреждат, с диаманти пушките си пълнят и се целят в седефени сърца.

Така говорели хората, а на Рельо му притъмняло пред очите от страшен гняв, като слушал как безжалостно се пилее богатството от подземията на неговата майка.

Постоял малко Рельо, а после викнал:

— Отивам в планината да взема кръста и пояса, а после ще се върна при теб, твърда крепост моя!

Така викнал Рельо и завъртял сабя над главата си, па полетял в Китеж планина. Като пристигнал там, силният Змей спял в клисурата. Змеят бил капнал от умора, дето бълвал толкова много огън по Ягленчо, затова бил заспал дълбоко, та да събере нови сили.

Но Рельо едва чакал да се сбие с някого, да излее яда и силата си. Дотегнало му било да му се отдръпва от пътя мало и голямо, та сега полетял към Огнения змей, дано може Змея за борба да пробуди.

Силен юнак бил Рельо, а страшен бил Змеят, затова за борбата им се разказва песен, как Рельо Змея нападнал.

*Змея с сабя в хълбока побутва,
за да може змея да събуди.
Щом се вдигнал Змея и погледнал
и над себе си Рельо съгледал,
скочил Змея, канари отмахвал,
разширил той древната клисура,
за двубой полето да приготви.
Та се вдигнал Змея под облаци,
от облаци Рельо да нападне,
с Рельо почнал боя ръкопашен.
Змея пука, канари се срутват,
бие Змея с пламъци и зъби,
че пък удря с глава огненоса —
Рельо го със сабята дочаква,
и както го със сабя дочаква,
сабята си като пламък маха,
та да може място да намери,
змейовата глава да докопа,
счепкали се двама със все сила,
та се, море, веч не разделили.*

*Бой се биха летен ден до пладне.
Силата на Змея намаляла
дето се бил толкова посрамил,
че изпуснал слабия Ягленчо,
а на Рельо силата порасла,
бой се биел той за бащиния.
Вдигнало се слънцето на пладне,
вдигнал Рельо сабя срещу него,
сабя вдига, бога призовава!
Та улучил Змея сред челото —
лека сабя, леко ударила,
ала Змея тя разполовила.
Мъртъв паднал Змея сред клисура,
като паднал, като се изпружил,
та затворил древната клисура.*

Така силният Рельо надвил Огнения змей. Но го заболели юнашките ръце и рамене. Затова Рельо си говорел сам на себе си: „Ако и по-нататък е така, никога няма да мина през долината. Трябва да помисля какво да сторя.“ Върнал се Рельо под планината, седнал на камък и взел юнакът да мисли как ли ще мине през планината, как ли ще надвие страхотиите и къде ли ще намери Милойкинните деца, а на тях златния пояс и кръстчето. Тежко се бил замислил, но отведнъж чул как някой близо до него плаче и нарежда. Огледал се Рельо и видял — на камъка седяла вила, разплела си косата и горко плачела.

— Какво ти е, хубава девойко? Защо плачеш? — попитал Рельо.

— Плача, юнако, защото не мога да се сдобия със златния пояс от детето на езерото — отвърнала вилата. Като чул това, Рельо се зарадвал много.

— Кажи ми, девойко, къде е пътят до това езеро? — попитал Рельо.

— А кой си ти, незнайни юнако? — върнала му вилата въпроса.

— Аз съм княз Рельо и търся златния пояс и кръстчето на червена връв — отвърнал Рельо.

Като чула това, вилата помислила в злобното си сърце: „Ето ти слука за мене! Нека само Рельо донесе пояса от езерото в планината,

лесно ще го погубя и ще се сдобия с пояса!“

А хитрата вила нареждаше сладко така:

— Хайде, княже, ще те преведа през планината, нищо няма да ти се случи и ще ти покажа къде са децата. Защо ти да не добиеш това, което е твое от едно време.

Така сладко говорела вилата, но в сърцето си мислела другояче. А Рельо се зарадвал много и веднага склонил да върви с вилата.

Тръгнали те през планината. Нито вилите, нито лошите сили закачали Рельо, защото го водела младата Поборничка.

По пътя тя разговаряла с Рельо и яда му подклаждала:

— Да видиш какви опаки деца, княже. И на теб няма да дадат пояса. А ти си юнак над юнаци, не се давай, Рельо, да те посрамят.

Смеел се Рельо, къде ще му се опъват деца на него, който бил съсякъл Огнения змей!

А вилата му разказвала по-нататък как попаднали децата в планината и как не знаели да излязат от планината.

Поради голям мерак да добие пояса така се разприказвала, че мъдростта я оставила, та взела да говори на Рельо и да се хвали със своето умение:

— Глупави деца, не знаят хитрини, а ако знаеха това, което знаем ние, вече да са ни се измъкнали! В черквата има свещ и кандило. Ако накладат огън непален и запалят свещта и кандилото, могат с тях да минат през планината като през черква. Пътеки ще се отварят пред тях и дърветата ще накланят клони. А за нас ще стане лошо, защото докъдето се разпростре димът от кандилото и свещта, ще загинем и ние, вилите и злите сили по Китеж планина. Но какво ти знаят глупавите и опаки деца!

Ако не била така радостна вилата, сигурно нямало да каже на Рельо нито за свещта, нито за кандилото, ами щяла да пази вилинските тайни.

XIV

Князът надникнал през стълбата, а вилата му показала децата. Видял Рельо черквицата на островчето. Пред нея седяла девойка като бяла роза. Нито пее, нито си припява, ами скръстила ръце в скута си и повдигнала очи към небето.

На пясъка край черквицата си играело слабичко дете, малкият Ягленчо, а на него имало златно кръстче.

Заиграло се било на пясъка — двори прави и двори разгражда, с малка ръка кула си направил и се радва на своето дело.

Загледал се княз Рельо и нещо много се умислил юнакът. Но вилата нямало за кога да чака князът да мисли и обмисля, затова тихо му продумала:

— Ще повикам девойчето, княже, ще видиш, че не дава пояса! А ти хвани тогава сабята кована, литни, вземи това, което е твое, и се върни при мен в планината. Ще те върна назад през планината, да не ти напакостят моите сестри.

Така говорела вилата и се радвала колко лесно ще погуби Рельо и ще се сдобие с пояса: само да го донесе той от езерото. Ала Рельо слушал и не слушал какво говорела, защото се бил загледал в девойчето.

А вилата тозчас повикала Рутвица:

— Девойче, сестрице, подхвърли ми пояса, ще изнеса и тебе, и брат ти през планината.

Като чула Рутвица това, още повече пребледняла и по-здраво склучила ръцете си. Толкова ѝ било тежко, че едва можела да проговори! Така искала да излезе от планината, сърцето ѝ се пръскало от желание.

Но пак не давала пояса от майка си.

Потекли сълзи по лицето на Рутвица, тихо плаче, през плач отговаря:

— Иди си, вило, и не идвай повече, защото няма да получиш пояса.

Като чул и видял това Рельо, в него се събудила за добро княжеската, благородна кръв.

Дожаляло му за тези две сирачета, които наред страшната Китеж планина сами се гледат и пазят от злини и беди, от смърт и погибел. „Мили боже, княгинята оставила на въоръжена войска и крепостни градове да ѝ пазят княжеството. И то пропаднало. А тези деца са останали сами на света, попаднали между вили и змейове и нито вилите, нито змейовете могат да им отнемат това, което им е предала майка им.“ Променило се Рельовото лице, щом сърцето му се смилило над децата. Променило се и се обърнал към вилата.

Погледнала тя Рельо дали е вдигнал сабя да сече с нея твърдоглавите деца? Ала Рельо вдигнал своята сабя и с нея на вилата казал:

— Бягай, вило, бягай да те няма! Да не беше ме дотук довела, бих отсякъл русата ти глава. Не съм роден княз, нито тежка сабя съм ковал да погубвам по света сираци!

Уплашила се клетата Поборничка, скокнала и побягнала в планината. А след нея Рельо се провикнал:

— Иди викай вили и зли сили, не се плаши юнакът княз Рельо!

Когато вилата побягнала в планината, Рельо минал през браздата право при децата на острова.

Как се развеселила Рутвица, като видяла, че към тях, иде човек и мило ги гледа! Скочила тя, разтворила ръце, както птицата разперва крила, като я хванеш в ръце и я пуснеш.

Друго не можела да си помисли Рутвица, освен че Рельо е дошъл да ги спаси от планината! Изтичала при Ягленчо, взела го на ръце и двамата дошли при Рельо по мостчето, което неговите малки ръчици били изплели от камъш.

XV

Силен юнак бил Рельо, чудно му било с децата да разговаря. Но на децата не им било чудно да разговарят с юнак, защото сърцето им към всичко било благосклонно и отворено.

Ягленчо хванал Рельо за ръка, огледал му сабята кована. От него била дважди по-голяма! Повдигнал Ягленчо ръчица, цял се изпънал и едва достигнал с ръка дръжката на сабята. Гледал Рельо, никога дотогава не бил виждал толкова малка ръка край своята ръка. Намерил се в голяма беля, забравил и пояс, и кръстче, само мислел: „Какво ли да говоря с тези слабички сирачета? Малки са, глупавички са и нищо не знаят.“

Но в това време Рутвица го запитала:

— Как ще излезем от планината, господарю?

„Умно е това момиче — помислил си Рельо, — ето аз стоя и се чудя колко са глупавички и малки, а не мисля, че трябва да излезем от планината!“

Тогава той се сетил какво му била обадила вилата за свещта и кандилото.

И казал на Рутвица:

— Слушай, девойче! Вилата си отиде, ще извика сестрите си на помощ. Аз ще вървя пред тях в планината. Ако е речено, ще ги надвия, ще се върна за вас на езерото и ще ви изведа от планината. Ако ли пък вилите ме надвият, ако загина в планината, тогава накладете огън непален, запалете свещта и кандилото и ще минете през планината като през черква.

Като чула това, Рутвица се натъжила много и казала на княз Рельо:

— Не прави така, господарю, какво ще правим ние, бедните сирачета, ако загинеш в планината? Едва си дошъл да ни защитаваш, а сега веднага да загинеш и да ни оставиш сами на света, какво ще правим ние! Ами хайде да стъкнем огъня, да запалим свещта и кандилото и ти, господарю, ела с нас през планината.

Но князът се разгневил много и рекъл:

— Не ставай глупава, неразумна девойко! Не ме е родила майка ми да ме водят свещ и кандило, докато имам сабя кована! Сабята ми ще ръждяса, ако ме водят свещ и кандило.

— Няма да ти ръждяса сабята, ще косиш поля и ливади.

Смутил се Рельо не толкова от думите на Рутвица, колкото от милия поглед на малкото девойче. И сам знаел, че ще загине, ако излезе на борба в планината.

А Ягленчо прегърнал Рельовите колена и го гледал мило. Затупало силно гордото княжеско сърце в Рельо, та той забравил и за кръста, и за пояса, и за борбата, и за крепостта, а само си мислел: „Трябва да браня и запазя тези предани сирачета.“

После казал:

— Няма да погубвам и затривам главата си. Хайде, деца, стъкнете огън, запалете свещта и кандилото, нека ме водят вашите малки ръце.

XVI

Не след много в Китеж планина станало чудо невиждано.

През планината се отворила широка пътека, а по нея полегнала тънка трева като свила. От дясната страна вървял малкият Ягленчо, бил с бяла ризка, а в ръцете му — стара вощеница — тихо гори и тихичко пука, като че със слънцето разговаря. От лявата страна вървяла Рутвица, запасала златния пояс, а в ръцете си крепи сребърно кандило. От него бял дим се вие. Сред децата стъпвал Рельо силни. Чудно му било — толчав юнак, да го водят свещ и кандило, а не сабята кована. Ала мило се усмихвал на децата. На рамо опрял тежката си сабя и с нея така разговарял:

— Не бой се, вярна моя другарко, ще косим поля и ливади, ще изкореняваме гори и храсталаци, ще дяламе греди и кошари, слънцето сто пъти ще те позлати, докато нахраниш двете малки сирачета.

Така вървели те през планината. От свещта се точел тънък дим, от кандилото се стелел мирис.

Но тежко и горко на вилите в Китеж планина. Където стигнел димът и мирисът по планината, там загивали и умирали те. Загивали коя както намерела за най-добре и най-хубаво.

Една се превърнала в сив камък и се хвърлила от скалите в пропастта, където камъкът се пръснал на стотици парчета.

Друга се превърнала в червен пламък и тозчас угаснала във въздуха.

Трета се надробила в ситен пъстър прах и се пръснала по папратите и камъните. И така всяка избрала да умре както мислела, че е най-хубаво.

А пък то било все едно — така или иначе, все трябвало да изчезнат от този свят, това и най-хубавата смърт не могла да им го отмени!

Така загинали всичките седем вили и сега нито в Китеж планина, нито където и да е по света няма вили, ни змейове, ни други зли сили.

А Релъо и дечицата стигнали благополучно в долината и Рутвица ги отвела до тяхната колиба. Чак сега се сетил Релъо за какво бил тръгнал към Китеж планина.

XVII

И така те влезли в колибата и поседнали. Рутвица, като знаела сиромашкия килер на майка си, намерила в колибата малко сухо сирене и хапнали.

Но сега вече Рельо не знаел какво ще прави с тези две сирачета. Откакто били слезли в долината, не преставал да мисли и за крепостта, и за обещанието, което бил дал на майка си — да ѝ донесе кръста и пояса.

Затова казал на Рутвица:

— Слушай, девойче, ти и брат ти сега трябва да ми дадете златния пояс и кръстчето, защото са мои.

— Че и ние сме твои, господарю — рекла Рутвица и погледнала с учудени очи Рельо, задето не знаел това.

Засмял се Рельо, а после казал:

— Но аз трябва да отнеса кръстчето и пояса на майка си.

Като чула това Рутвица, викнала радостно:

— Ако имаш майка, господарю, иди там, доведи ни я, защото ние си нямаме майка.

И камъкът би заплакал, когато Рутвица споменала майка си в малката пуста колиба. И камъкът би заплакал, дето такива хубави деца са останали сами на света и молели за помощ княз Рельо да им доведе майка, че си нямат.

Натъжил се отново Рельо, сълзи напирали в юнака. Затова казал сбогом на децата и отишъл да им доведе майка.

XVIII

Когато след седем дни път стигнал до майка си, тя го дочака на прозореца и гледа — иде Рельо без сабя, без кръстче и пояс. Още преди да запита, той ѝ викнал мило:

— Стягай се, мила моя майко, да идем да пазим това, което е наше.

Така тръгнали на път. По пътя княгинята запитала Рельо дали е намерил пояса и кръстчето, дали е събрал войска, дали е превзел крепостта и княжеството.

— Намерих пояса и кръстчето, но не съм събрал войска, нито съм превзел княжеството. По-добре ще бъде без войска, майко, защото ще видиш какво наше е останало в княжеството — казал Рельо.

Пак за седем дни стигнали те до колибата, където ги чакали Рутвица и Ягленчо.

Мили боже, каква била радостта, като се събрали добрите души. Княгинята прегърнала Рутвица и Ягленчо. Целувала им лицата и оченцата, и ръчиците, и устенцата. Не могла да се отдвои от тях, толкова ѝ били мили сирачетата от нейното старо княжество!

XIX

Така те заживели всички заедно в долината. То се знае, че им била тясна колибката. Но Рельо имал силни ръце, та им иззидал къщица от камък. Живели си тихо и мирно. Ягленчо пасял овцете и агнетата, Рутвица гледала къщицата и градинката, княгинята предяла и шиела ризи, а Рельо работел на полето и в ливадата.

Видели хората от селото княгинината мъдрост и Рельовата сила, а веднъж съгледали как княгинята си слага златния пояс, та въпреки че никога преди не били виждали своята княгиня, рекли:

— Сигурно това е нашата благородна княгиня.

Поради това подарили на Рельо и на княгинята голямо парче земя в долината и помолили Рельо във всичко да им бъде водач, а княгинята да им бъде съветница.

Благодарение на Рельовата сила и княгинината мъдрост се увеличили ливадите и полята им, около тях се събрали и други села, изкиприли се по селата къщи и градинки.

А през това време нагиздените господа в крепостта все така ядели и пиели. Но това траело вече много години и въпреки че мазетата и хазните на крепостта били най-богати в седем царства, все пак подир толкова години диамантите в тях започнали да се свършват.

Най-напред свършили диамантите в мазетата, след това се свършил седефът по тремове. Минало малко време и изчезнал и хлябът на слугите, които все гледали да мързелуват. После свършило месото на чакалите и стражите. Неверните слуги веднага се разбунтували, чакалите побягнали, стражите зарязали местата си.

Но господата все още не давали пет пари, защото били изгубили ума си от вино и пируване. Ала един ден свършило виното на господата. Сега те решили да се съберат на съвет. Събрали се в най-голямата зала и взели да се съветват откъде ще намерят вино, защото около града всичко било пусто, всички хора се били изселили, а лозята били подивели.

И така господата се съветвали. Но зли и бунтовни слуги били отрязали гредите над залата и когато господата били в разгара на съвета, таванът се съборил над тях и голямата и тежка кула на града ги захлупила, та всичките ги погубила.

Когато слугите чули, че кулата се е съборила и разрушила, побягнали от града.

И така градът останал без чакали и без слуги, и без нагиздени господа — разрушен и празен, като мъртъв.

Скоро се разчуло това по цялото княжество, но нито един човек не отишъл да види какво се е случило в мъртвия град. А хората от всички страни на княжеството се събрали и отишли под Китеж планина да помолят Рельо да им стане княз, защото били узнали за силата и юначеството му и за мъдростта на благородната княгиня. Обещали още сами със свои ръце да издигнат бял княжески дворец.

Рельо приел това, което му предложил народът, защото разсъдил с право, че затова му е силата и юначеството и затова се е отървал от жестокостта и насилничеството, за да успее да бъде от полза на своето княжество.

И така той станал княз, та княгинята, която вече била остаряла, доживяла на стари години голяма радост. И когато княгинята и Рельо с Ягленчо и Рутвица за пръв път влезли в новия бял дворец, било голямо празненство. Селските дечица стелели невен и босилек там, където те стъпвали, а мъжете и жените хващали полите на княгинята ѝ ги целували.

Тогава княгинята, сияеща от радост, се сетила как без верността на Рутвица и Ягленчо всичко това нямало да се случи, прегърнала до сърцето си Рутвица и Ягленчо и казала:

— Щастливо е княжеството, в което не се пази богатството нито със силна войска, нито с крепости, ами с майки и дечица в овчарска колиба. Такова княжество не може да пропадне!

* * *

После княз Рельо се оженил за Рутвица и никъде по света нямало по-хубава и по-мила княгиня от Рутвица.

А Ягленчо пораснал хубав и умен момък, яхал конче огнен шарколия и често минавал с него през Китеж планина.

[1] *Китеж* — Руският писател Мережковски си спомня по руските предания тайнствения Китеж (Дива гора и езеро Светлояр), където ставали всякакви чудеса и страхотии. — Б.а. ↑

[2] *Вили съзаклятнички* — Нашият народ има например название „заклети змии“ за онези змии, които уж през есента се заклевали, че няма да заспят зимен сън, докато не убият някого. — Б.а. ↑

[3] *Рельо (Хрельо)* — В някои хърватски народни песни се възпява някой си Хрельо като по-добър и по-силен юнак от самия Крали Марко. — Б.а. ↑

[4] Първата неделя след новолуние. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.